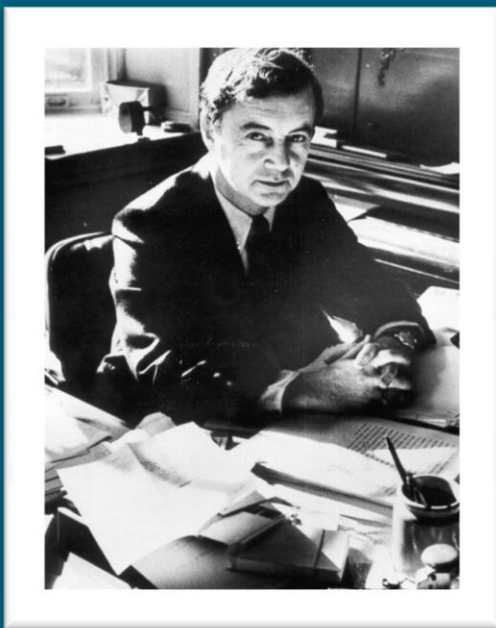


**JĘZYKOWA DEFINICJA SYTUACJI
W
TEKŚCIE
OBRZĘDÓW CHRZTU**
w perspektywie goffmanowskiej

dr Victoria Kamasa

DEFINICJA SYTUACJI

pojęcie z *teorii dramaturgicznej*
Ervinga Goffmana:



- obecność innych przekształca zachowanie ludzkie w przedstawienie, którego głównym celem jest wywarcie wrażenia, czyli zbudowanie pewnej definicji sytuacji
- kategorie analityczne przeniesione z teatru: zespół aktorski, publiczność, scena, kulisy, występ
- „jedna z socjologicznych perspektyw, z jakich można badać życie społeczne” (Goffman 1981)

JĘZYKOWA DEFINICJA SYTUACJI

- ⦿ analiza dotyczy *wyłącznie* języka badanych tekstów (*u Goffmana – scenariusz*)
- ⦿ metody badawcze oparte na teoriach językoznawczych:
 - Teoria metafor poznawczych Johnsona i Lakoffa
 - Teoria aktów mowy w wersji Searla

PRZEDMIOT BADAŃ

*Obrzędy chrztu dzieci wg
rytuału rzymskiego.* Katowice:
Wydawnictwo Kurii Diecezjalnej,
1972;

- ✓ bez czytań i homilii
- ✓ tekst traktowany jako
jednorodna całość



CEL BADAŃ

Identyfikacja językowej definicji sytuacji
w analizowanym tekście.

WRAŻENIE 1

W czasie chrztu osoba
chrzczona otrzymuje pożądane
dary.

*W czasie chrztu osoba chrzczona
otrzymuje pożądane dary.*

Metafora strukturalna:

CHRZEST TO DAR

Celebrans: O co prosicie Kościół Boży dla N.? Rodzice: O chrzest.; Drodzy rodzice, prosząc o chrzest dla waszego dziecka; Jest to wiara Kościoła, w której wasze dziecko otrzymuje chrzest; Czy chcecie, aby N. otrzymał(a) chrzest w wierze Kościoła.

*W czasie chrztu osoba chrzczona
otrzymuje pożądane dary.*

Metafora strukturalna:

DZIECKO TO BIORCA

Jest to wiara Kościoła, w której wasze dziecko otrzymuje chrzest; prosząc o chrzest dla waszego dziecka (dla waszych dzieci); to dziecko przez chrzest święty otrzymało godność dziecka Bożego; abyśmy wszyscy tutaj obecni dawali temu dziecku świadectwo swojej wiary; dawali temu dziecku przykład żywej wiary.

W czasie chrztu osoba chrzczona otrzymuje pożądane dary.

Dwie metafory strukturalne:

1) CHRZEST TO ŁASKA

ma dostąpić łaski chrztu świętego; Prosimy Cię, abyś w nas wszystkich odnowił łaskę chrztu świętego; tego dziecka, które ma otrzymać łaskę chrztu świętego; abyś we wszystkich tutaj obecnych odnowił łaskę chrztu świętego; o miłosierdzie dla dziecka, które ma otrzymać łaskę chrztu świętego; Ty w ciągu dziejów zbawienia przygotowałeś wodę przez Ciebie stworzoną, aby wyrażała łaskę chrztu świętego;

2) ŁASKA TO DAR

otrzymać łaskę chrztu świętego; ma otrzymać łaskę chrztu świętego; otrzyma łaskę Twojego Jednorodzonego Syna; które ma otrzymać łaskę chrztu świętego.

W czasie chrztu osoba chrzczona otrzymuje pożądane dary.

Prośby o chrzest:

O co prosicie Kościół Boży dla N.? Rodzice: O chrzest; módlmy się jednym sercem, aby ze źródła chrzcielnego zechciał wylać swoją łaskę na to wybrane dziecko

→ Searle: przedmiot próśb należy do stanu pożądanego przez nadawcę prośby (Seale 1987)

WRAŻENIE 2

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

Dwie grupy przesłanek:

- 1) Chrzest jako pewnego rodzaju przejście
- 2) Po przejściu jest nowe życie.

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

Metafora strukturalna:

CHRZEST TO PRZEJŚCIE

Prosimy Cię, abyś to dziecko mocą tajemnicy Twojej Śmierci i Zmartwychwstania przez chrzest święty odrodził i włączył do Kościoła; Prosimy Cię, abyś przez chrzest i bierzmowanie uczynił je wiernym uczniem i świadkiem Twojej Ewangelii; abyś przez chrzest święty włączył to dziecko do wspólnoty swojego Kościoła; aby przez chrzest stało się uczestnikiem Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa; aby wszyscy uczniowie Chrystusa, którzy przez chrzest stali się jednym ciałem, zawsze trwali w jednej wierze i miłości; Prośmy, aby to dziecko przez chrzest święty otrzymało godność dziecka Bożego; Prośmy, aby wszyscy ludzie stali się uczestnikami odrodzenia przez chrzest święty; aby to dziecko przez chrzest święty stało się Jego przybranym dzieckiem, w którym On będzie miał upodobanie; przez sakrament chrztu obmyty z wszelkich brudów grzechu; aby wszyscy, przez chrzest pogrzebani razem z Chrystusem w śmierci; przyniesione przez was dziecko (dzieci) przez sakrament chrztu od miłującego Boga otrzyma (otrzymają) nowe życie z wody i z Ducha Świętego; odrodzone przez chrzest święty.

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

Aspekt metafory CHRZEST TO PRZEJŚCIE:

CHRZEST TO PRZEJŚCIE, KTÓRE
ODRADZA

*przez chrzest święty odrodził; Prośmy, aby
wszyscy ludzie stali się uczestnikami
odrodzenia przez chrzest święty; przez
sakrament chrztu od miłującego Boga
otrzyma (otrzymają) nowe życie; odrodzone
przez chrzest święty.*

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

Wskazania *explicite* na odradzający charakter chrztu:

Te dzieci, odrodzone przez chrzest święty, nazywają się dziećmi Bożymi i są nimi rzeczywiście; przyniesione przez was dziecko (dzieci) przez sakrament chrztu od miłującego Boga otrzyma (otrzymają) nowe życie z wody i z Ducha Świętego; aby dzieci nią ochrzczone (...) narodziły się do nowego życia; obdarzył to dziecko (te dzieci) nowym życiem z wody; aby to dziecko odrodziło się z wody i z Ducha Świętego na życie wieczne; abyś to dziecko (...) odrodził; dziecko, aby odrodzone z wody i z Ducha Świętego.

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

- 1) Rozróżnienie między dzieckiem a dzieckiem bożym
- 2) Wskazanie *explicite* na chrzest jako przejście między byciem *dzieckiem*, a byciem *dzieckiem bożym*: *te dzieci, odrodzone przez chrzest święty, nazywają się dziećmi bożymi i są nimi rzeczywiście*
- 3) Łączenie kategorii *dziecko boże* z początkiem nowego życia

Chrzest jest przejściem do nowego życia.

odrodził się z wody i z Ducha Świętego do nowego życia dziecka Bożego; aby dzieci nią ochrzczone zostały obmyte z grzechu i narodziły się do nowego życia, jako Twoje przybrane dzieci; z tego źródła chrztu świętego wytrysnęło dla nas nowe życie dzieci Bożych,

WRAŻENIE 3

Człowiek jest słaby i podatny
na zło i potrzebuje
miłosierdzia boga.

*Człowiek jest słaby i podatny na zło
i potrzebuje miłosierdzia boga.*

Wyrażenie *explicite*:

*Błagajmy Boga, aby to dziecko zdołało
przewyciężyć zasadzki szatana i
skłonności do złego*

Człowiek jest słaby i podatny na zło i potrzebuje miłosierdzia boga.

Prośby o miłosierdzie bądź pomoc w
przezwyciężeniu np. zasadzek szatana:

Ty wiesz, że to dziecko będzie narażone na pokusy tego świata i będzie musiało walczyć przeciwko zasadzkom szatana; Prośmy naszego Pana, Jezusa Chrystusa, o miłosierdzie dla tego dziecka, które ma dostąpić łaski chrztu świętego, dla jego rodziców, chrzestnych i wszystkich ochrzczonych; prośmy wszechmogącego Boga o miłosierdzie dla tego dziecka, które ma otrzymać łaskę chrztu świętego, dla jego rodziców, chrzestnych i wszystkich ochrzczonych; Prośmy naszego Pana, Jezusa Chrystusa, o miłosierdzie dla dziecka, które ma otrzymać łaskę chrztu świętego, dla jego rodziców, chrzestnych i wszystkich ochrzczonych; błagajmy wszechmogącego Boga o miłosierdzie dla dziecka, które ma otrzymać łaskę chrztu świętego, dla jego rodziców, chrzestnych i wszystkich ochrzczonych; Prośmy Chrystusa o miłosierdzie dla tego dziecka, dla jego rodziców, chrzestnych i wszystkich ochrzczonych; Prosimy Cię, aby [to dziecko] miłowało Boga i bliźniego według Twojej nauki; Prosimy Cię, aby [to dziecko] mogło słuchać Twojej świętej Ewangelii, wypełniać ją i być jej świadkiem; Błagajmy Boga za to dziecko, aby miłowało Pana całym swoim sercem, całą duszą, całym umysłem i ze wszystkich sił, a bliźniego swego jak samego siebie.

*Człowiek jest słaby i podatny na zło
i potrzebuje miłosierdzia boga.*

Searle:

→ przedmiot próśb jest czymś pożądanym

WIĘC

Miłosierdzie jest potrzebne zarówno samemu chrzczonemu dziecku, jak i jego rodzicom, chrzestnym, a także wszystkim ochrzczone.

*Człowiek jest słaby i podatny na zło
i potrzebuje miłosierdzia boga.*

Searle:

→ przedmiot próśb należy do
nieoczywistego biegu wydarzeń i są
możliwe dzięki działaniu adresata próśb

WIĘC

Pożądane zachowania dziecka są
nieoczywiste i możliwe dzięki pomocy
boga.

WRAŻENIE 4

Istnienie stanu
zagrożenia.

Istnienie stanu zagrożenia.

Wyrażenia wprost:

→ *Starajcie się wychować je w wierze tak, aby zachować w nim to Boże życie od skażenia grzechem*

→ *Niech cię broni moc Chrystusa Zbawiciela, który żyje i króluje na wieki wieków.*

Istnienie stanu zagrożenia.

Wyrażenia wprost – wskazanie na odwagę związaną z wyznawaniem wiary:

Prosimy Cię, aby [to dziecko] (...), przez całe swoje życie odważnie wyznawało Chrystusa, Syna Bożego; Prośmy, aby (...) [to dziecko] i odważnie głosiło Jego Ewangelię.

Istnienie stanu zagrożenia.

Metafora strukturalna:

SZATAN TO WRÓG

*aby to dziecko zdołało przezwyć
zasadzki szatana; będzie musiało walczyć
przeciwko zasadzkom szatana; oddalił od
nas moc szatana, ducha nieprawości;
wyrzekacie się szatana, który jest
głównym sprawcą grzechu.*

→ precyzuje zagrożenie

Istnienie stanu zagrożenia.

szatan, który jest głównym sprawcą grzechu +
metafora strukturalna:

GRZECH TO COŚ ZŁEGO

uwolnić od grzechu pierwotnego; *aby was*
grzech nie opanował; zachować w nim to
Boże życie od skażenia grzechem; obmyty z
wszelkich brudów grzechu; wyrzekacie się
grzechu, aby żyć w wolności dzieci Bożych;

→ dodaje kolejne zagrożenie

WRAŻENIE 5

Podkreślenie wartości
życia.

Podkreślenie wartości życia.

Metafora strukturalna:

ŻYCIE TO DAR

*obdarzył to dziecko (te dzieci) nowym życiem;
otrzyma (otrzymają) nowe życie z wody i z
Ducha Świętego; otrzymało dziedzictwo życia
wiecznego; otrzymali(ły) życie wieczne;
otrzymał(a) życie wieczne; otrzymał(a) życie
wieczne; dawca życia doczesnego i wiecznego;
Pan Bóg wszechmogący, dawca życia
doczesnego i wiecznego; dawca życia i miłości;
Bóg obdarzył wierzących swoim życiem.*

Podkreślenie wartości życia.

Postulowana powinność dziękowania za nowe życie:

niechaj błogosławi matce tego dziecka i tak, jak teraz dziękuje ona Bogu za otrzymane potomstwo; niechaj błogosławi rodzicom tego dziecka i tak jak teraz dziękują Mu za otrzymane potomstwo; jak Mu dziękuje [matka] za otrzymane potomstwo.

→ Searle: jeżeli ktoś dziękuje za A oznacza to, że jest on wdzięczny za A i że A przynosi mu korzyść

PODSUMOWANIE

Analiza językowego, komunikacyjnego wymiaru tekstu *Obrzędów chrztu dzieci wg rytuału rzymskiego* daje podstawy do identyfikacji 5 aspektów wywieranego wrażenia:

1. W czasie chrztu osoba chrzczona otrzymuje pożądane dary;
2. Chrzest jest przejściem do nowego życia;
3. Człowiek jest słaby, podatny na zło i potrzebuje miłosierdzia boga;
4. Istnieje stan zagrożenia;
5. Podkreślenie wartości życia.

BIBLIOGRAFIA

- Dubisz, S. (2003). *Uniwersalny Słownik Języka Polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Goffman, E. (1981). *Człowiek w teatrze życia codziennego*. Warszawa.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1988). *Metafory w naszym życiu*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Obrzędy chrztu dzieci wg rytuału rzymskiego*. Katowice: Wydawnictwo Kurii Diecezjalnej, 1972.
- Searle, J. (1970). *Speech acts. An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge At The University Press.